

egyes államokban (Svédország) a városi népesség megháromszorozódott, sőt megnégyszereződött (Egyesült Államok). Aránylag elég kismérvű az eltolódás a mai Magyarország területén, ahol a városi népesség aránya 1869 óta 23·7%-ról mindössze 32·8%-ra emelkedett.

A néptömrülés különféle tagozataira vonatkozó megbízható régi adatok hiányában még csupán a nagyvárosok néhány adatával mutatunk rá arra a szembeszökő néptömrülési jelenségre, hogy a nagyvárosok száma és népessége igen rohamos tempóban növekszik.

II. számú táblázatunk a 100.000 lakoson felüli európai városok számát mutatja be 1850 körül és 1920-ban. A táblázat szerint a múlt évszázad közepén Európában mindössze 47 olyan város volt, amelynek lakossága a 100.000 lelket meghaladta. E városok száma Európában 1920-ban már 201 volt. Legtöbb 100.000 lakoson felüli városa Európában az angol szigetbirodalomnak van (51), de a nagyvárosok számának szaporodása a legnagyobb volt Németországban (4-ről 46-ra). Az Amerikai Egyesült Államokban pedig, ahol 1850 körül csak 6 ilyen város volt, ma már 68 a 100.000 lakoson felüli városok száma. Érdekes viszont, hogy Olaszországban az ilyen nagyvárosok száma a 70 év alatt 10-ről csak 16-ra emelkedett. Megemlítjük, hogy Afrikában 10, Ázsiában 86, Amerikában 99,

Ausztráliában 14 100.000 lakoson felüli várost mutatnak ki forrásaink. Európán kívüli elfogadható adatunk 1850-ből e városokról nincs; valószínű, hogy számuk 1850-ben csak 10—20 volt. Arról, hogy a korábbi időkben az e nagyságtípusba tartozó városok száma mennyi volt, nincsenek pontos adataink. Megközelítő az az adat, amely szerint Európában az 1800. év körül legalább 22 százezres város létezett.

III. számú táblázatunk ama városok lélekszámadatairól tájékoztat, amelyeknek lélekszáma az 1 millió lelket jelenleg meghaladja. E városok legnagyobb részéről 1800 körüli adatunk is van. Forrásaink szerint jelenleg 26 milliós város van a földön. A múlt évszázad elején egyetlen város lakossága sem érte el az 1 millió lelket, sőt félmillió lakoson felüli város is csak 3 volt (London, Páris, Konstantinápoly). Egyes városok lakossága az 5. század alatt szinte hihetetlen mértékben növekedett meg. E szempontból első helyen áll Sydney, amelynek lakossága több mint négyszázszorosra emelkedett. Csaknem százszoros New-York lakosságának megnövekedése is, e város lakossága 60.000-ről 5·8 millióra emelkedett (1730-ban csak 8.600 lakosa volt). A két legnagyobb városnak, New-Yorknak és Londonnak egyébként az elővárosokkal együtt ma már 9·4, illetve 7·7 millió a lakosa.

E. D. dr.

Magyar Kereskedelmi Statisztikai Értékmegállapító Bizottság.

Commission hongroise pour la fixation des valeurs de statistique commerciale.

Személyi hírek. — *Nouvelles personnelles.*

Halálozások. *Hamerli* Imre kesztyűgyáros 1927. november 15-én meghalt. Az elhunyt 1915. óta volt az Értékmegállapító Bizottságnak érdemes, munkás tagja. 1928. február hó 5-én meghalt *Hornyánszky* Ernő, a Hornyánszky Viktor nyomda és könyvkiadóvállalat igazgatósági tagja. Az Értékmegállapító

Bizottságban 1922-ben történt taggá való ki-nevezése óta fejtett ki értékes működést.

Kitüntetés: A Kormányzó úr Ő főméltósága *Rózsa* Károly kereskedelmi tanácsost, a Székesfővárosi Gázművek vezérigazgatóját, 1928. február hó 25-én m. kir. kormányfőtanácsossá nevezte ki.

Szakosztályi ülések. — *Séances de section.*

Az Értékmegállapító Bizottság **XXI. szakosztály** ülésén *Gerliczy* Béla szakosztályelnök elnökölt. Az ülésen megjelentek: *Lénárd* Róbert, *Mátrai* Antal, *Scheibler* Ede, *Schweitzer* Henrik és *Szűllő* Árpád kereskedelmi tanácsosok, *Bekker* Ágoston, *Klemm* Károly, *Stahel* Géza és *Scharbert* Gyula szakértők. A szakosztály a gépek és készülékek egészségértékeinek megállapításával foglalkozott. Az általános jelentést *Gerliczy* Béla szakosztályelnök terjesztette elő: Az 1926. év forgalom szempontjából, az előző évvel szemben némi javulást mutatott fel, mely javulás főleg a második félévben következett be, amikor is az 1927. évben nagyobb mér-

tékben megindult építkezés következményeképpen szükségesnek bizonyult gépi beruházások a hosszantartó stagnációt érezhetően enyhítették. Az 1927. évben eszközölt állami és városi nagyszabású beruházások ugyancsak már az 1926. év második felében éreztették azoknak előhatását, mindazonáltal a forgalom szempontjából csak enyhülést, azonban nem a remélt javulást hozta meg az 1926. év. Az árvízszonyok az első félévben a nagy pangás behatása alatt nem alakulhattak ki, sőt a második félévi enyhülés beállta sem sokat változtatott a már amúgyis magas árakon, úgyhogy az 1926. évi árvízszonyok az előző évi árvízszonyokkal szemben

alig, vagy csak jelentéktelen változást mutattak. Az árviszonyok erőteljesebb kialakulása már azért sem volt lehetséges, mivel úgy a belföldön, mint pedig a számbajövő külföldön 1926-ban már megindult nagyobb mértékben a leépítési folyamat, miáltal egyes üzemek beszüntetése következtében felszabadult gépészeti berendezések piacradobása erősen ellensúlyozta az áraknak felfelé irányuló törekvését. A termelési viszonyok azonosak voltak az 1925. évekkel. A nyersanyagok beszerzése tekintetében főleg a külföldre voltunk utalva és miután ezen nyersanyagok beszerzési ára nem javult, a termelési költségek sem voltak kedvezőbbek. A munkabérek, ellenére az akkori nagy munkanélküliségnek, inkább fel-, mint lefelé tendáltak, az üzemköltségek is a munka hiánya miatt inkább emelkedőben voltak; így tehát a termelési viszonyok sem voltak kielégítőek. E jelentés után a szakosztály a gépek és készülékek 1926. évi egységértékeit felülvizsgálja.

A **XII. szakosztály** ülésén *Kunz* Román elnökölt. A szakosztály a növényi párnázó-, fonó-, kefe-, és seprőanyag, széknád, a fonás-, kefekötő- és szitakötőipar termékei, szőr és toll, szivacs, művirágok, megmunkált tollak, parókásmunkák, szőnyegek, terítők, hímzések, csipkék, függönyök, borításárúk és keskenyárúk és a textilanyagokból konfekcionált árúk értékelésével foglalkozott. Az ülésen jelen voltak: *Bloch* Pál, *Brachfeld* Géza, *Fehér* Károly, *Girardi* Tibor, *Horvát* Miksa, *Neumayer* Fülöp, *Vágó* Gyula kereskedelmi tanácsosok és *Hofinger* Ernő, *Horváth* György, *Kartschocke* József dr., *Lajtha* Rezső és *Szántó* Mór szakértők. Napirend előtt *Kunz* Román, a bizottság elnöke a következőkben nyújtott tájékoztatást az idetartozó szakmák 1926. évi helyzetéről: A *fonó-, kefekötő- és szitakötőipar termékeinél* 1926-ban a behozatal a kivitelnek alig $\frac{1}{6}$ -át érte el súlyban, míg értékben 1:2-höz aránylik. A nagy kiviteli értéket és súlyt főképen a cirokseprűk képezték. Az egész kivitelnek több, mint felét tették ki, míg a behozatal főképen az esetekre és egyéb finom ipari cikkekre vonatkozik. A jövőben ezek a tételek szintén jelentékeny csökkenést fognak mutatni, mint-hogy az ipar a külfölddel szemben minden tekintetben versenyképessé válik. A *szivacsok*, mint kimondottan közszükségleti cikkek, változást nem mutatnak, azok szükséglete és felhasználása a régi keretek között mozog, eltekintve attól, hogy a gumiszivacsok mindinkább széles körben való elterjedése folytán ezen importcikk is előreláthatólag csökkenést fog mutatni. A *szőnyegek, függönyök* üzletmenete kissé élénkebbnek volt nevezhető. Amíg a külkereskedelmi forgalom behozatali rovatában az 1925-ös évhez képest csökkenés mutatható ki a tételek igen jelentékeny részénél, ami úgy a szőnyegeknél, mint a csipkefüggönyöknél a

földi ipar előrehaladásának köszönhető. Újabb gyárak létesülése, valamint régieknek teljes erővel való üzembehelyezése a külföldi behozatalt, a szükséglet növekedése dacára is, visszaszorították, habár a behozatal még ma is igen jelentékeny számokat tüntet fel. A *kalap és kalapgyártás* terén örömmel konstatálhatjuk, hogy a gyapjúkúpokban a belföldi gyártás nagyon megerősödött és az igényeket úgy mennyiség, mint minőség tekintetében már nagyjából kielégítette. A belföldön készült gyapjúkúpok számát kb. 850.000 darabra teszem, mely az előző évvel szemben legalább 150.000 darabnyi növekedést mutat fel. Ennek ellenében a *behozatal* az előző évi 450.000 darabbal szemben 320.000 darabra csökkent. A belföldi gyártás többlete nem csupán a behozatali csökkenést pótolta, hanem ezt lényegesen meg is haladja, minek oka nem abban keresendő, hogy férfikalapokban nagyobb volt a szükséglet, mint az előző évben, mert e jelenségek éppen ellenkezője áll fenn, hanem abban a körülményben, hogy a női divat már erősebben kezdte favorizálni a nemezkalapokat. Nyúlszörkalapra vonatkozólag úgy a behozatal, mint a beltermelés tekintetében az előző évvel szemben nem mutatkozik eltolódás. Kalapcikkekben kivitelünk csaknem nullára zsugorodott össze, mert eltekintve 2800 darab felszerelt nyúlszörkalaptól, egyébként semmi sem került exportra. Ennek oka abban keresendő, hogy az összes államok maguk látják el kalapszükségleteiket. Az államoknak egész hosszú sora rendezkedett be a háború óta kalapkészítésre és mindezek iparukat erős vámokkal védik, olyan államokba pedig, melyek régen megállapodott, igen versenyképes kalapgyárakkal rendelkeznek, kevés kilátásunk van kivitelre. A női ruhák forgalma az alapárak jelentékeny emelkedése dacára, nagyobb darabszámmal jelentkezik, mivel a háború utáni gazdasági leromlás inkább az olcsóbb cikkek felé orientálta a vevőközöniséget, a divat egyszerűbb konfekció mellett, kevesebb anyag felhasználását írta elő. A behozatal ezen cikkben egészen csekély és majdnem kizárólag modell, vagy egyéni szükséglet importjára redukálódik. *Ez a vámvédelem folyománya*, ami jó hatással van a belföldi munkára. A kivitel *Jugoszláviába* volt csak lehetséges, minthogy úgy *Románia*, mint *Cseh-Szlovákia* a magas vámvédelemmel lehetetlenné tették a megszállott területeknek *Magyarországról* való ellátását. A *női- és leányruha* behozatali és kiviteli kimutatásban egy öröndetés tény tűnik fel és ez az 1925-ös évvel szemben jelentékeny számadattal vonul a kiviteli rovatba. Az *Egyesült Államokba és Nagybritanniába* igen tekintélyes mennyiségű női ruhát és fehérneműt exportáltunk, amit a háziipari és hímzésekkel ellátott cikkek újabb keresletének tudhatunk be. A férfiruházatiipar a többi konfekcióiparhoz az 1925-ös évvel szemben valamivel elő-

nyösebb üzleti viszonyok között állott, ami az értéktabilizáció és ennek folytán előálló rendszeresebb ruházatkodásnak tulajdonítható. A behozatal ezen cikkekben 1925-tel szemben szintén kisebb volt és feltehető, hogy ezen importok szintén csak egyes speciális, vagy divatcikkekre vonatkoznak. A női, ágy- és egyéb fehérneműekben a kereskedelem részéről örvendetes jelenségek nem igen mutathatók ki. Bár az üzleti viszonyok, a korona stabilizálása és az azzal teremtett nyugodt gazdasági légkör megszüntette igen sok konjunktúrás vállalat létezését, az üzletmenetben általánosan nagy előrehaladás nem konstatálható. Ez azonban főképen a női fehérnemű cikkekre vonatkozik, ami a divatnak erősen egyenesvonalú és egyszerű konfekció felé való gravitálása által a házi és kontármunkát nagy mértékben elősegítette és ezáltal a szükségletnek nagy része a készárukereskedelemtől a nyersanyagkereskedelemeire ment át. Az effektív konfekcionált cikkek ezen szakban a legminimálisabb behozatalt mutatják csak, amit lehetne mondani, tisztán különleges, vagy modellárukhoz behozatalára zsugorodott össze. Tekintettel arra, hogy például a női fehérneműipar jelentékeny gépberendezésre nem szorul, hanem inkább kézügyességi- és ízlésipar, lehetséges volt a háború előtti igen nagy készáru-behozatalt lecsökkenteni. Ezt a belföldi készítés szempontjából óriási eredménynek kell tekinteni. Még a gallér, kézelő és férfüngék szerepelnek nagyobb tétellel, azonban meg kell állapítani, hogy a belföldi ipar jelentékenyét produkált, azonban a termelési nehézségek miatt nem tudja még a minden igényt kielégítő minőséget és mennyiséget a piac rendelkezésére bocsátani, ami által főképen minőségi áruban egy ideig még behozatalra fogunk szorulni. A bizottság ezek után az 1926. évi egysegértékek megállapítására tért át.

A IX. szakosztály ezévi ülésén Bun József m. kir. kincstári főtanácsos elnökölt. Jelen voltak: Balogh Gábor, Horváth Jenő, Majthényi Béla, Neruda Nándor, Salamon Ödön, Székely Kornél és Wack Keresztély kereskedelmi tanácsosok és Dános Tivadar szakértő. A szakosztály a keményítő, fehérje, enyv és termékei, ragasztószerek, robbantó-, gyújtó és világítóipari készítmények, műanyagok, festőkészítmények és festékek, illóolajok, illatanyagok és illatszerek, gyanták és ezek termékei, gyógynövények, aszfalt, szén és falepárolási termékek értékeinek megállapításával foglalkozott.

Napirend előtt Jemnitz Albrecht jelentése tájékoztatta a bizottságot a vegy- és gyógyszereszmák helyzetéről:

A vegyszerkereskedelem az elmúlt év folyamán a gyárak koncentrációs jegyében folyt le. A külföldi nagy vegyészeti gyárak tömörültek, részben teljes beolvastás, részben pedig ár- és kereskede-

lempolitikai megállapodások formájában. Dacára a fentemlített koncentrációs jelenségeknek, az árak általában véve nem emelkedtek és csak bizonyos stabilizáció állott elő, úgyhogy az illegális és árrontó kereskedelem úgyszólván teljesen megszűnt. Ez kedvezően befolyásolta a belföldi ipart és kereskedelmet, mely nyugodtan láthatta el magát hosszabb időre a szükséges nyersanyagokkal. A vegyszerkereskedelem helyzetéből következőleg, a hazai ipar emelkedett mérvű termelését kell feltételezni. Az említett koncentrációs törekvések a vegyszerárukereskedelemeire nézve is kedvező befolyással voltak, amennyiben a régi és elismert cégek, a konjunktúrális kereskedelem káros tevékenységétől megszabadultak.

Mint a hazai gyógyszerkereskedelemeire igen örvendetes jelenséget kell megállapítani, hogy a hazai közönség vásárlóképesége emelkedő irányzatot mutat. A hazai gyógyáruipar szintén növekvő produkciót mutat, amivel kapcsolatban az import is megfelelően emelkedett. Közegészségügyi szempontból örvendetes tény, hogy a gyógyszerek árnál bizonyos csökkenés észlelhető, ami előreláthatólag továbbra is folytatódni fog. Kivételt képeznek bizonyos gyógyszerek, amelyekhez szükséges nyersanyagokat Oroszországból kell importálni; ezek igen lényeges áremelkedést mutatnak. A gyógyszerkereskedelem egészséges alapokon nyugszik és egyike a hazai kereskedelem legegészségesebb ágainak.

Wack Keresztély a festékszakma helyzetét a következőkben vázolta: A kátrányfestékiparban Németország megtartotta hazánkban a már évtizeddel azelőtt megszerzett pozícióját, mely pozíció a német anilinfestékgyárak tömörülése folytán meg is szilárdult. Az Entente országaiban már a háború előtti időkben működött és a háború után keletkezett kátrányfestékgyárak erőlködése ugyan egyes cikkekben sokszor lényeges ármérséklést idézett elő, de nagyobb eredményeket elérni nem tudtak. Ilyen szembetűnő ármérséklés legelső sorban a szintet, indigónál érezhető. Ez a festék némileg elvesztette eddigi nagy jelentőségét a hazai textilnagyiparban, ahol sok esetben pótolják a jobb tulajdonságokkal bíró kátrányfestékekkel (Indanthren Gruppe) és régi jelentőségét csak a kisiparban tudta megtartani, ahol leginkább olcsó tömegcikkek gyártására használják fel. Textiliparunk, mely a kátrányfestékek legnagyobb fogyasztója, igen jól volt foglalkoztatva. A háború utáni időkben alapított posztógyárak képesek nemcsak olcsó komercárukban előnyöket biztosítani a magyar fogyasztóközönségnek az importáruval szemben, hanem finomabb árukban is kényesebb igényeket kielégíteni. Fellen-dülést tapasztalhatunk kartonnyomó iparunkban is, mely szintén a kátrányfestékek nagy fogyasztói közé tartozik. Ebben az iparban már évtizedek óta

európai relációban is első helyet foglalunk el. Követte ezen iparunkat hatalmas arányokban egy külföldi koncern az elmúlt esztendőben alapított nagy vállalata és ezen iparunk egyike azoknak, melynek nemcsak a belföld és a Magyarországtól elszakított keleti részek, hanem a nyugati államok is piacai. A gyapotárakban tapasztalt fluktuációk sokszor bizonytalanná tették az üzletet, de a külföld érdeklődése nem lanyhult. És ha figyelembe vesszük a nyugati államok, elsősorban a németországi gyárak előnyösebb helyzetét a kátrányfestékek árai, iskolázott szakmunkások, stb., tekintetében hazai gyárainkkal szemben, úgy ezen iparban elért eredmények páratlanak nevezhetők. Iparunk ezen ágazatában használt festékanyagok árai az elmúlt esztendőben ismételtelen mérsékeltek, ami hazai gyártmányunk versenyképességét tetemesen növelte. A földfestékipar az országszerte megindult építkezések folytán a legjobb kilátások között indult meg. Ezen gyártmányok legbecsesebb alkotórészét a kátrányfestékek képezvén, ezek áraiból alakulnak ki főleg a földfestékek árai. Ezen iparunk úgyszólván kizárólag a trianoni Magyarország piacára van utalva, ami hazai gyárainkat arra készítette, hogy az elszakított keleti részeken főkgyárakat létesítsenek. Az ezen gyártmányoknál tapasztalt ármérséklések a kátrányfestékek árainak mérséklésével függ össze. Bőrirparunk is a kátrányfestékek nagy fogyasztóihoz tartozik. Ezen iparban az őszi konjunktúra nem volt kedvező, azonban a kátrányfestékek és vegyszerek fogyasztásában csökkenés az 1926. évben nem állott be. Megemlítendő még a cipőkrémipar, melyben a szükséglet nem változott. Ezek után *Lakner Adolf* jelentése került napirendre, melyben a *hazai gyufaipar és kereskedelem 1926. évi üzletmenetét* ismertette: A háború befejezése után Csonka-Magyarországon 8 *gyufagyár* maradt, amelyek kapacitása jelenleg olyan nagy, hogy nemcsak a régi Nagy-Magyarország gyufaszükségletét tudnák zavartalanul ellátni, hanem még más területekét is. Miután a jelenlegi Magyarországnak kb. csak 8 millió lakosa van, a gyufafogyasztás *pedig csekélyebb*, mint más országokban, természetesen a gyárak úgyszólván csak $\frac{1}{4}$ kapacitással dolgoztak, mert az összes európai államok idegen gyufa behozatalát kizárják. A *tengerentúlon* pedig, a svéd gyufagyárak óriási versenye miatt és Magyarország földrajzi fekvésénél

fogva, a magyar gyufagyárak nem versenyképesek. A magyar gyufagyárak egy része az 1925. évben Franciaországba kivitt kb. 7.000 q gyufát; az áru a kényes minőségi igényeknek teljesen megfelelt, azonban az 1926. évben ez már lehetetlenné vált, mert a svéd gyufatrust önköltségi áron adta a francia gyufamonopóliumnak a gyufát, csak azért, hogy a magyar gyufaipar franciaországi gyufakivitelét lehetetlenné tegye. A belföldi fogyasztás viszont olyan csekély, hogy 1926-ban nálunk egy lakosra évi 36 doboz gyufafogyasztás esett, míg Ausztriában $51\frac{1}{2}$, Cseh-Szlovákiában pedig $63\frac{1}{4}$ doboz. A magyar gyufagyárak, hogy a csekély fogyasztáson némileg osztozkodni tudjanak, *óriási versenyt* fejtenek ki egymás között. Dacára annak, hogy az összes európai államok közül Magyarországon van a legmagasabb *gyufaadó*, a gyufa itt az egymásközi óriási verseny folytán a legolcsóbb, mert amíg pl. a gyufaadó Ausztriában csak 0-58 Groschen, nálunk pedig 1-36 fill. dobozonként, nálunk 1 doboz gyufa 4 fillérbe kerül, Ausztriában pedig 5 Groschen; Svájcban, ahol gyufaadó nincs, egy doboz gyufa 5 centime. Már olyan gyárak is akadnak, amelyek termékeit nem tudják másképen értékesíteni, minthogy kocsikon végigházzalják a falvakat és csomagonként értékesítik árujukat. Rosszabbodott a helyzet az 1926. évben még azáltal is, hogy az év folyamán egy új gyufagyár létesült. Ez a helyzet természetesen nagyon nyomasztó, úgy a gyufaiparra, mint a gyufakereskedelemre és a gyufagyárak most még a konjunktúrában szerzett nyereségeikből táplálkoznak, de ha a helyzet nem javul, a jövő évben már veszteséggel fognak zárni. A közvetítő kereskedelem a gyufán nem tud keresni. Ezt a zavart, amely fentiek folytán úgy a gyufaiparban, mint a gyufakereskedelemben beállott, csak kormányintézkedéssel lehet orvosolni és jelenleg ott is keresi a gyufaipar a helyzet megoldását. A szakosztály ezek után áttért az 1926. évi egységértékek felülvizsgálására. Az üléseken az elnökség részéről résztvettek *Konkoly Thege* Gyula dr. aligazgató és *Farkas János* dr. miniszteri osztálytanácsos, a bizottság helyettes elnökei; a XXI. szakosztály ülésén *Meszlényi* Emil dr. min. s.-titkár, a XII. és IX. szakosztályok ülésén pedig *Sibelka-Perleberg* Arthur dr. miniszteri s.-fogalmazó volt az előadó.